

M A M A M I A

VANSINNIGT VACKRA BERG, EN KABINBANA SOM BJUDER PÅ
HUNDRA PROCENT OFFPISTÅKNING, PLUS ALPERNAS KANSKE
BÄSTA SKOGSÅKNING. VÄLKOMMEN TILL SAN MARTINO DI
CASTROZZA, DOLOMITERNAS BÄST BEVARADE HEMLIGHET.

TEXT **PATRIK LEJE** FOTO **MATTIAS FREDRIKSSON**

Skidåkningen från det nordsluttande Rosetta är utmanande, vacker och vild. Lite som Kaj Zackrisson.

DET FÖRSTA SOM slår mig är bergen. Dolomiternas motsvarighet till Aiguille du Midi-liften i Chamonix, den svindelframkallande kabinbanan i San Martino di Castrozza, gungar upp till passet strax under den 2 743 meter höga toppen Rosetta.

Likheterna med Mont Blanc-massivets högsta lift är många: En kabinbana som trotsar tyngdlagen och överträffar fantasin där den dinglar i en stålvajer som en liten spindel längs en tunn tråd, uppför en tvärbrant bergvägg. En hisnande vacker utsikt från toppstationen. Svindelframkallande vyer. Kilometerhöga, lodräta kalkstensväggar som lockar klättrare från hela världen. Inga pister. Bara offpiståkning.

Vi är de enda i kabinen som har skidor med oss. Övriga passagerare åker upp för utsiktens skull och tittar lite undrande på vår utrustning. Jag är också lite fundersam. Från byn sett är det nämligen svårt att tro att det är möjligt att åka skidor från toppen. Men raka vägen ner till byn är i rätt förhållanden ett drönmåk, känt som Rosetta. En brant couloir som mynnar ut i öppen terräng. 1 000 höjdmeter med 35-45 graders lutning.

IDAG SKA ERIC TA MED MIG UTFÖR SITT FAVORITÅK VAL BONA. ENÅTTAKILOMETER LÅNG OFFPISTTUR I FOLKTOM VILDMARK. VI KLIKKAR I BINDNINGARNA, RIKTAR SKIDSPETSARNA ÖSTERUT OCH GLIDER UT.

Precis som i Chamonix finns ett snällare alternativ på andra sidan bergsmassivet, utför Val Bona, Pale di San Martinos svar på Vallée Blanche.

Kabinbanan landar på toppstationen. Vi kliver ut i månlandskapet högst upp i Pale di San Martinos naturreservat, det största bergsmassivet i Dolomiternas Unescoskyddade världsarv, av många ansett som världens vackraste bergstrakt. Himlen är klarblå. Solen strålar. Gigantiska bergväggar, en surrealistisk kuliss, som en gång i tiden var korallrev omringar oss.

MIN BERGSGUIDE, ERIC GIRARDINI, är en senig kille i 40-årsåldern som gillar att åka skidor utför långa, branta, snöfyllda couloirer och klättra uppför lodräta, kilometerhöga bergväggar. En bergsget som gillar adrenalin. En av hans skidpolare är friåkningsikonen Bruno Compagnet, San Martinobo sedan några år tillbaka och entusiastisk couloirskidåkare. Tillsammans har de åkt otaliga rännor i Dolomiterna.

Idag ska Eric ta med mig utför sitt favoritåk Val Bona. En åtta kilometer lång offpisttur i folktom vildmark. Vi klickar i bindningarna, riktar skidspetsarna österut och glider ut på en böljande högplatå som påminner om svensk fjällterräng, om man bortser från att landskapet omringas av 3 000 meter höga skyskrapor av kalksten.

Vintertid är den högalpina terrängen, som kort och gott kallas för Plateau, ett populärt utflyktsmål för offpiståkning, toppturer och snöskovandringar. Sommartid är terrängen ett eldorodo för mountainbike-cykling och vandring.

Miljön är unik. Här har Italiens lägsta temperatur uppmätts under en kall januarinatt. Arktiska 35 minusgrader lyder rekordet, tro det eller ej.

Med vinden i ryggen glider vi förbi Rifugio Rosetta på 2 581 meters höjd, hittar en sänka i lä, klistrar på stighudarna och börjar klättra uppför en liten kulle. Lutningen är behaglig och utsikten är magnifik. Panoramat mot norr rymmer mer eller mindre hela Dolomiterna. Horisonten består av berömda toppar och skidberg som Marmolada, Sassolungo, Sella, Lagazuoi, Tofane, Cristallo och Pelmo.

Chris Rubens njuter av djupt puder i Tognola, San Martinos lite snällare område.

San Martino di Castrozza är ett riktigt snöhål. När stormarna kommer från söder snöar det kopiösa mängder.

SAN MARTINO DI CASTROZZA | ITALIEN
Skogsåkning ********
Vackra berg *********
Piståkning *******
Puderhets **★**
Mat & dryck ********

RESA
Flyg till Innsbruck, Milano och Bergamo innebär 3-4 timmars transfer med hyrbil. Från Venedig och Treviso är det 1,5-2 timmars bilresa.

BERGSGUIDE
Gruppo Guide Alpine Scuola di Alpinismo & Scialpinismo. Eric Girardini rekommenderas. aquilesanmartino.com

AFTERSKI
Campo Base är en naturlig mötesplats för en öl efter skiddagen. **Ranch Bar** på huvudgatan Via Passo Rolle har ett stort utbud av bourbon, öl och trevlig atmosfär, speciellt på helgerna. **Rifugio**

Colverde på 2 000 meters höjd är ett fint ställe att avsluta skiddagen på, och kul party efter kvällsåkningen på torsdagar och lördagar.

BO
Hotel Colbrican har bra service, prisvärd halvpension, lyxigt spa och högsta betyg på Tripadvisor. **Hotel Regina** på andra sidan gatan håller lika hög klass. Krogen **Da Anita** har fyra stora rum på övervåningen. Vill du bo i lägenhet kolla in lyxiga **Residence Madonna**.

ÄTA
LUNCH Skidområdets bästa skidrestaurang är **Malga Ces** som

oftast är smockfull vid 13-tiden. Bästa alternativet är lilla mysiga **Malga Fratazza**, som även har öppet kvällstid.

MIDDAG Byns bästa burgare äter du på **Ranch Bar**. God pizza på **Drei Tannen**, **Sass Maor** och **La Vecchia Fornace**. För några år sedan var **Da Anita** ett förfallett stall, nu är det byns bästa krog med en mix av tyrolsk och italiensk mat. **Malga Ces** har även öppet kvällstid, som att komma hem till en italiensk familj på en privat middag eller fest. Och med en slädfärd tillbaka till byn som avslutning.

INFO
sanmartino.com

När det snöar riktigt mycket kan San Martino bli isolerat i flera dagar.

BEROENDE PÅ VILKEN NEDFART man har i sikte är det drygt 30-60 minuters lätt stigning till den fantastiska offpistterrängen som består av otaliga roliga rännor och fin skogsåkning utför de nordvända branterna ner till Val di Gares.

Det råder ingen trängsel på högplatån. Vi passerar en grupp på snöskor och långt västerut kan vi urskilja två skidbestigare sicksacka uppför en bred ränna mellan San Martinos högsta topp, 3 192 meter höga Cima della Vezzana och kolossen Cima della Pala, som gett massivet dess namn.

**NÅGRA POLARE TILL ERIC OCH FILIPPO
SLUTER UPP. MEN VI ÄR INTE FLER ÄN
TIO ENTUSIASTER HÄR IDAG I DRÖMSKOGEN.**

Vi ska åka en variant av offpiståket Val Bona som kallas för Sasso Negro, döpt efter den svarta klippan som den branta couloiren leder ner till.

Begreppet orörd snö känns som ett understatement eftersom det bara är två skidspår som leder utför den flera kilometer breda branten. Eric hittar en fin linje i skuggan av solen och visar vägen med hoppsvängar utför en smal ränna som leder ner till ett parti med gles lärkträdskog. Snart studsar vi fram på en smal och isig skogsstig som slingrar sig ner mellan höga granar.

Skogsåkningen i San Martino di Castrozza är bland den bästa i hela Alperna. Chad Sayers i lärkskogen på Tognolasidan.

Henrik Windstedt droppar en rejäl klippa i Tognolaskogen.

Vintern 2013/2014 kommer att gå till historien som den snörökaste på 50 år i San Martino di Castrozza och Dolomiterna.

Det åtta kilometer långa skidäventyret slutar vid en liten restaurang i botten av dalgången. Vi släcker törsten med en flaska mineralvatten och äter polenta med smält ost – traktens specialitet Tosella.

Restaurangens ägare skjutsar oss till Passo San Pellegrino där vi åker skidor till Passo Valles och fortsätter med en taxi tillbaka till San Martino di Castrozza.

Hänger ni med? Antagligen inte, det tar mig flera dagar innan jag förstår hur allt hänger ihop i den här delen av Dolomiternas labyrint av dalgångar, skogar, berg, bilvägar, byar, skidområden och lifts-system.

Tillbaka på mitt hotell återhämtar jag mig i relaxavdelningen, kopp-

KILOMETERHÖGA BERGVÄGGAR HUKAR SIG ÖVER BYN SOM EN OINTAGLIG BORG AV SURREALISTISK DIMENSION.

lar av några timmar inför middagen som serveras sent på kvällen, på italienskt vis. Fyra rätter, plus en salladsbuffé. Ett glas Pinot Noir från Trentino. Tårta efteråt.

Proppmätt vacklar jag upp till hotellrummet. Utanför balkong-fönstret faller snön ner över hustaken. Jag somnar med en gång. När jag vaknar är byn täckt av ett par decimeter nysnö. Och det kommer mer, väderprognosen lovar en meter puder i helgen, minst.

ERIC HÄMTAR MIG I SIN Fiat skåpbil som är fullastad med skid- och klättrerprylar. Han är på strålände humör och spelar Pixies på högsta volym. “Where is my mind?” sjunger han med italiensk brytning. “Great band, good song”, säger jag. “Yes, good song for a powder day”, svarar han med ett flin.

Vindrutetorkarna viftar bort snöflingorna från rutan medan Eric rattar genom byns huvudgata ner mot Tognolaliften. Där väntar friåkningsfantasten Filippo Ongaro på oss i dalstationens bar Campo Base.

Vi dricker espresso medan den 28-årige PR-konsulten Filippo

Kabinen upp till Rosetta ger tillgång till skidterräng som för tankarna till Aiguille du Midi i Chamoni.

entusiastiskt berättar om sin roll som marknadsförare för San Martino di Castrozzas skidområde Tognola. Han brinner framförallt för sitt event King of the Dolomites, en skidfototävling som sedan några år tillbaka arrangeras varje vinter i San Martino di Castrozza för att friåkare runt om i världen ska få upp ögonen för skidortens fina men okända offpistterräng.

För att vara en så häpnadsväckande vacker skidort med så bra och lättillgänglig offpiståkning är det lite märkligt att så få utländska skidåkare känner till stället. Förklaringen är antagligen att skidorten ligger långt från Dolomiternas skidturismagnet Sella Ronda.

De flesta av byns besökare är från Italien. En och annan ryss, tjeck, polack och engelsman hittar hit, men svenska skidåkare lyser med sin frånvaro i den här delen av Dolomiterna. De åker till Arabba, Canazei, Val Gardena eller Cortina d’Ampezzo.

Byns liftsystem Tognola är ett litet skidområde som består av ett tiotal liftar och ett 20-tal nedfarter. Det är ingen statistik som lockar horder av skidturister, men få liftar i storslagen skidterräng brukar ofta vara synonymt med lättillgänglig och mycket bra offpiståkning.

En snyggare skidmiljö är svår att hitta. Berömda toppar som Cima della Pala di San Martino, Cima del Ball, Sass Maor och Cima della Madonna reser sig som gigantiska skyskrapor ovanför den lilla skidorten. Kilometerhöga bergväggar hukar sig över byn som en ointaglig borg av surrealistisk dimension.

SNÖSTORMEN YLAR PÅ TOPPEN. Sikten är noll. Men i sällskap med två skidsugna lokalbor, som hittar på berget med förbundna ögon, känns

LÄR DIG SNÖKITE

3 DAGARS CAMP “ZERO TO HERO” ALL INCLUSIVE

- ✓ Snökite där förutsättningarna är bäst
- ✓ IKO certifierade instruktörer
- ✓ Frukost, lunchpaket och middag
- ✓ Lån av all kiteutrustning
- ✓ Små personliga grupper
- ✓ Utbildning, transporter & boende

från: 2950:-

AR>>>KITESKOLA SE

Chad Sayers kryssar ner i Tognolaskogen.

det tryggt. Jag följer mina nya skidkompisar Eric och Filippo över det svårorienterade kalfjället nerför ett krön till skogen under sittliften Rododendron. Där är det lä. Sikten bättre. Snön midjedjup. Terrängen brant och kuperad. Skogen gles.

Det är bara att peka skidspetsarna i fallinjen raka spåret mot dalstationen och flyga nerför 250 fallhöjdsmeter i bottenlöst puder. Vi hinner med fem, sex sköna åk innan vi får sällskap av ett par brädåkare.

Nedfarterna i den högalpina terrängen fungerar som effektiva transportsträckor till skogsåkningen. Gles lärkträdiskog. Få offpiståkare. Ingen konkurrens om lössnön. Det blir inte bättre.

Vi tar pisten ner till den gamla tvåstolsliften Cima Tognola och gungar sakta upp mot toppen med samma namn. En iskall vind sveper över bergskammen och snön yr ner mot skogen. Vi följer en pist från den 2 383 meter höga toppen som leder ner mot offpiståket Valcigolera.

Femhundra höjdmeter skogsåkning rakt i fallinjen. Först utför böljande terräng med enstaka lärkträd. Sedan blir terrängen brantare. Lärkträden tätnar lite och skogen byter skepnad. Granarna tar över. Skidorna flyger över hopp, stup, pillows och rännor. Snön är bottenlös. Det är Kanadaklass på skogsåkningen.

FOTOGRAFEN MATTIAS FREDRIKSSON håller med. Det är han som har övertalat mig att åka hit, med tre starka argument: De vackra bergen, offpiståkningen på Rosetta och skogsåkningen i Tognola, framförallt. Efter att ha besökt över 300 skidområden anser han att offpiståkning- en i San Martino di Castrozza är bland den bästa i Alperna, ja rentav

den allra bästa. I alla fall under sådana här förhållanden, när det har dumpat en meter puder.

Vi sammanstrålar i en vacker glänta i dalgången Valcoligera som gett åket dess namn. Skogsstigar med lagom lutning leder snabbt tillbaka till dalstationen. Vi tar samma åk igen och igen. Några polare till Eric och Filippo sluter upp. Men vi är inte fler än tio entusiaster här idag i drömskogen.

I Chamonix, Verbier eller Engelberg hade det varit hundratals skidåkare. Det är fördelen med en oexploaterad skidort. Ingen freeridehype. Ingen lössnöhets. Tvärtom. En befriande trevlig och glad

Vyerna över Pali di San Martinos naturreservat är pampiga och imponerande.

Tobias Granath, Airolo

en
state of elevenate

www.elevenate.com. Elevenate HQ, Kurortsvägen 20, Åre. 0647-500 06

Limhamn: Joens Snö & Sjö. Malmö: Naturkompaniet. Kalmar: Outnorth. Växjö: Outnorth. Göteborg: Naturkompaniet, Skistore. Örebro: Naturkompaniet. Stockholm: Addnature City, Addnature Söder, Alpingaraget, Länna Sport, NK Sport & Fritid, Naturkompaniet Kungsgatan 4, Naturkompaniet Mall of Scandinavia, Naturkompaniet Täby, Uppsala: Ski Total, Karlstad: Magazine Sport. Gävle: Naturkompaniet. Sälen: Kaisers Skidbod, Funäsdalen: Sportstugan, Östersund: Naturkompaniet. Åre: Hanson Sport, Åre Skidsport. Umeå: Utebutiken. Luleå: Naturkompaniet, Äventyrsbutiken Häggglunds. Kiruna: Højdmeter.

Kaj Zackrisson i full fräs vid Rosetta.

stämning råder i skidområdet. Vi åker puder i lugn och ro, stannar till på den lilla hyttan Malga Fratazza och dricker ett glas prosecco innan Filippo och Eric visar ännu ett klassiskt offpiståk, Panzar: 500 höjdmeter skogsåkning rakt i fallinjen ner till dalstation Tognola.

Sedan får det vara nog. Mina ben bär knappt längre. Det är dags för lunch. Vi åker ner till liftsystemets bästa skidrestaurang, Malga Ces. Stället är proppfullt av italienska barn, föräldrar och skidlärare. Vi skålar för en suverän skiddag i San Martino di Castrozza. Sen hugger vi in på risotto, grillat kött, delar en karaff rött vin och avslutar långlunchen med tiramisu, espresso och grappa. Skiddagen kunde inte slutat bättre.

TVÅ KVÄLLAR I VECKAN är det kvällsåkning, "Pista illuminata", i Colverde. Den 2 600 meter långa nedfarten är upplyst av 40 stora vita globar som skapar en suggestiv stämning i pisten.

Henrik Windstedt hittar en orörd gata i Tognolaskogen.

Fallhöjden är 500 meter. Nedfarten är pedantiskt pistad. Någon liftkö är det inte att tala om. Nio av tio gondoler är tomma. Jag kör fem snabba åk. Kvällens nysnö har formats till mjuk lättåkt manchester. Jag tror aldrig att jag har åkt en finare pist. Den är överkligt slät, som ett vitt nytvättat lakan i en pedantiskt bäddad säng. De mörka bergen reser sig högt, högt över pisten. Byn lyser nedanför skidspetsarna.

På toppstationen Rifugio Colverde på 2 000 meters höjd är det fest. En brasa sprakar på balkongen som är fylld till bredden med folk. Inne på krogen är det fullt med middagsgäster i alla åldrar.

Under kvällen droppar skid- och brädåkare in för ett glas eller två. En DJ i övre medelåldern försöker få igång stämningen med dansvänliga hits. Discoljus flimrar över lokalen. Det är knappast hippt men ganska charmigt. Vid 23-tiden drar partyt igång på allvar. En grupp förfriskade engelska skidturister går loss på dansgolvet. Afterski och kvällsåkning i en udda men kul kombination. Våldigt italienskt.

Krögaren Maurizio står i baren och flinar, vilket han gjort i 30 år. När stänger ni, undrar jag? Han rycker på axlarna.

– Man vet aldrig, säger han och skrattar.

Nästa morgon gasar Eric uppför hårnålskurvorna mot Passo Rolle. Det lilla vackra skidsystemet med samma namn ingår i liftkortet och ligger högst upp i dalgången på 2 000 meters höjd.

Det är värt ett besök av flera anledningar. Här finns nämligen ett par riktigt fina nordvända nedfarter, de svarta pisterna Paradiso 1 och 2, samt den röda nedfarten Fiamme Gialle som alltid är i perfekt skick. Atmosfären är lugn och avslappnad, offpiståkning lättillgänglig och utsikten mot Vezzana och Cimon della Pala, känd som Dolomiternas Matterhorn, slår det mesta i skidvärlden.

Bergen, skidåkning, livet. San Martino di Castrozza överträffar alla mina förväntningar. ★